

PROBLEMELE SOCIALE ALE TINERETULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Galina SAVELIEVA¹, doctor,
Institutul Na ional de Cercet ri Economice
Ana TOMCEAC², cercet tor tiin ific,
Institutul Na ional de Cercet ri Economice

Actualitate: În acest articol autorii au încercat s examineze problemele sociale, în special al tinerilor, accentuând aten ia asupra riscurilor sociale. Scopul: cercetarea a fost orientat spre identificarea politicilor sociale i barierele existente în domeniu, precum i propuneri de ameliorare a situa iei în domeniu. Metode: analiza, monitorizarea, utilizarea rezultatelor cercet rilor anterioare în domeniu. Rezultate: au fost identificate problemele existente ce vizeaz situa ia tinerilor, elaborate concluzii i propuneri privind îmbun t irea salariz rii i protec iei sociale a acestora. Articolul va fi util pentru autorit ile publice, studen i i cercet tori care se ocup cu tiin ele economice, precum i speciali tilor care elaboreaz politicile sociale.

Cuvinte cheie: nivelul de trai, politicile sociale, ocuparea for ei de munc , riscuri sociale, s r cia, salarizarea.

Actuality: In this article the authors attempted to examine social issues and in particular the young people, emphasizing attention to social risks. Purpose: the research was oriented to identify social policies, existing impediments and proposals for improvements in this areal. Methods: analysis, monitoring, use of results of previous research in the field. Results: the study identified existing problems targeting the youth situation, elaborated conclusions and proposals for improving their remuneration and social protection. The article will be useful for public authorities, students and researchers who are engaged in economic science and specialists who are developing the social policies.

Keywords: living standards, social policy, employment, social risks, poverty, wages.

JEL Classification: H55, J18, J19, P46.

Introducere. Progresul uman i securitatea socioeconomic a statului depinde de dezvoltarea resurselor umane prin asigurarea unui stoc de capital uman educat, s n tos, competitiv pe pia a na ional a muncii. În acest sens, analiza unor tendin e de dezvoltare a acestora, eviden ierea cauzelor i problemelor în acest domeniu sunt destul de actuale. Astfel, sarcina principal const în men inerea i sporirea nivelului de trai al popula iei, în special, al tinerilor i îndeplinirea riguroas a obliga iilor sociale ale statului, ceea ce constituie una din principalele probleme ce persist în Republica Moldova, având în vedere c „Tineretul este valoarea noastr principal , viitorul nostru”³.

În acest scop, prin Hot rârea Guvernului Republicii Moldova nr.1006 din 10.12. 2014, a fost aprobat Strategia na ional de dezvoltare a sectorului de tineret 2020 i Planul de ac iuni pentru implementarea acesteia, care a fost o parte din Strategia na ional de dezvoltare „Moldova 2020”. În Strategie au fost eviden iate obiectivele, direc iile principale de dezvoltare, principiile i domeniile preconizate în Rezolu ia Consiliului Uniunii Europene din 27 noiembrie 2009 cu privire la cadrul reînnoit pentru cooperarea european în domeniul tineretului (2010-2018).

În Strategia men ionat sunt prev zute ac iunile privind implicarea tinerilor sau organiza iilor, ce au tangen a cu acest domeniu, în via a economic , social , politic , cultural i ob teasc , prin crearea condi iilor adecvate ce contribuie la asigurarea oportunit ilor egale pentru accesul la serviciile de educa ie, s n tate, activitate economic , petrecere a timpului liber, informare, asisten a social etc. În acest context, vor fi dezvoltate instrumente i mecanisme institu ionale, cadrul de drept necesar.

Analizând situa ia tinerilor, accentul se va pune la no iunea „tineret, tineri” care, potrivit articolului 2 al Legii cu privire la tineret nr.279-XIV din 11 februarie 1999, include persoane în vârst de 16-30 de ani.

¹ ©Galina Savelieva, gts6@mail.ru

² ©Ana Tomceac, ana.tomceac@mail.ru

³ Mesajul Secretarului general la reuniunea a patra a liderilor Uniunii Europene la nivel înalt, Viena, 12 mai 2006, www.un.org

Nivelul de trai, starea materială a tinerilor, în mare măsură, depinde de posibilitățile de angajare a acestora și reducerea vulnerabilității tinerilor pe piața muncii, constituind un obiectiv principal al politicilor statale în domeniu. Reieșind din rata înaltă a omajului (potrivit datelor Eurostat pe parcursul ultimilor ani, rata omajului tinerilor până la 25 ani în rile UE a depășit 20%), au fost depuse eforturi privind facilitarea angajării tinerilor. Începând cu ianuarie 2014, au fost desfășurate unele activități speciale în domeniu, în conformitate cu conceptul „Garanție pentru tineret”, adoptat în scopul asigurării unei oferte de muncă de calitate, în vederea formării profesionale, protecției de la pierderea locului de muncă.

Analizând situația tinerilor în Republica Moldova, menționăm că în pofida faptului că există politici promovate pentru reducerea riscurilor sociale pe piața forței de muncă, în același timp există unele rezultate nedorite ale schimbărilor care afectează securitatea socială a tinerilor, cum ar fi: omajul, migrația, lipsa locurilor de muncă adecvate, care în final duc la sărăcie. Patru din zece migranți sunt tineri de 16-30 de ani¹, fiecare a cincea persoană în vârstă de 15-29 ani este economic activ. În perioada anilor 2010-2015, rata de ocupare a persoanelor în vârstă de 25-34 ani s-a redus de la 47% în anul 2010 la 45,0% în 2015². Se menține omajul înalt (rata omajului tinerilor în vârstă de 15-24 ani în anul 2015 constituia 12,8%, în vârstă de 25-34 ani - 6,4% și 9,7% la 15-29 ani – față de rata totală pe țară de 4,9%³). Situațiile în care tinerii renunță la căutarea unui loc de muncă sau lucrează în condiții precare, salariile mici, lipsa locuințelor, accesul limitat la serviciile medicale și educaționale, sunt în detrimentul economiei, societății și vieții tinerilor, cât și a familiilor acestora. Fiind, în anul 2015, rata de activitate medie pe țară de 42,4%, în rândul tinerilor în vârstă de 15-24 ani constituia 20,8%, iar la categoria de vârstă 15-29 ani – 30,9%.

De regulă, bugetul statului este lipsit de contribuțiile necesare destinate dezvoltării tinerilor și a sistemelor de securitate socială a acestora, dar, totuși se cere majorarea cheltuielilor pentru acordarea indemnizațiilor de omaj, serviciilor de remediere, combaterea criminalității sau de prevenire a consumului de droguri, în caz dacă acestea există. Reieșind din cele expuse, pentru îmbunătățirea situației menționate, inclusiv promovarea unor politici eficiente de protecție socială a tineretului, este necesar de a identifica problemele sau barierele cu care se confruntă tineretul pe piața forței de muncă. În acest context evidențiem cele mai principale bariere specifice:

- în primul rând, legate de competențele profesionale, deoarece lipsa competențelor profesionale adecvate duce la neconcordanța între cererea din partea angajatorilor și oferta din partea tinerilor, ceea ce împiedică șansele de a obține un loc de muncă potrivit;

- în al doilea rând, se referă direct la cererea de muncă, deoarece creșterea economică instabilă (consecințele crizei), sistemul de salarizare insuficient (salariile tinerilor sunt mai mici decât a adulților), precum și subocuparea forței de muncă afectează nu numai accesul tinerilor la muncă, dar și starea morală a tinerilor, atitudinea lor față de muncă și responsabilitățile lor, în general;

- în al treilea rând, legate de modalitățile de căutare a unui loc de muncă, care se manifestă prin decalajele privind informațiile despre locurile de muncă vacante și potențialii angajatori, în special, aceasta se referă la tinerii care nu au acces la piața forței de muncă și capital social;

- în sfârșit, tinerii antreprenori se confruntă cu numeroase obstacole pentru demararea unei afaceri care creează dificultăți în crearea unui business de succes prin barierele care apar la crearea și dezvoltarea întreprinderilor, de a obține acces la capitalul financiar, fizic și social. Dificultățile expuse mai sus provin de la o serie de factori ca: lipsa surselor financiare, valorilor mobiliare și credibilitate, experienței de afaceri și abilități etc.

Pe parcursul ultimilor ani în Republica Moldova, grație eforturilor depuse în promovarea politicilor strategice în domeniu, s-a accelerat dezvoltarea politicii naționale de tineret, care urmărește perceperea tinerilor ca o resursă și urmesc diferite mecanisme pentru a încuraja tineretul să se implice activ în viața economică și socială, inclusiv a fost stabilit un mecanism de promovare și de evaluare a politicii naționale de tineret, au fost create structuri administrative responsabile de implementarea programelor strategice în domeniu. Totodată, salariul, ca un element important definitoriu al activității economice, în prezent, este în imposibilitatea de a realiza pe deplin funcțiile economice și sociale inerente, inclusiv funcțiile de reproducere și de stimulare, precum și nu reflectă costul real al forței de muncă. Este necesar de menționat faptul, că în ultimii 5 ani, s-a conturat destul de clar tendința de scădere a ponderii veniturilor obținute sub formă de salarii, ceea ce se reflectă prin structura veniturilor gospodăriilor casnice exprimat prin Tabelul 1.

¹ Strategia națională de dezvoltare a sectorului de tineret 2020, aprobat prin HG nr.1006 din 10.12. 2014, www.justice.gov.md

² www.statistica.md

³ www.statistica.md

Tabelul 1

Dinamica principalelor caracteristici de venituri disponibile ale popula iei

	2010	2011	2012	2013	2014	Inclusiv dup vârsta capului gospod riei		2015*
						pân la 30 ani	30-39 ani	
Total venituri disponibile, medii lunare pe o persoan , lei	1273,7	1444,7	1508,8	1681,4	1767,5	2198,8	1751,5	1956,6
inclusiv în % pe surse:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Activitatea salariat	42,6	44,7	42,7	41,6	41,6	48,2	50,8	41,4
Activitatea individual agricol	9,8	10,0	9,6	9,1	9,5	2,4	5,8	9,0
Activitatea individual non-agricol	6,8	6,8	7,2	6,9	6,6	8,5	10,6	6,9
Venit din proprietate	0,1	0,4	0,2	0,2	0,1	0,2	0,0	0,2
Presta ii sociale	18,7	18,1	19,2	19,9	20,2	5,1	4,9	20,9
Alte surse de venituri	22,0	20,1	21,2	22,3	21,9	35,6	28,0	21,6
Transferuri din afara rii	16,8	15,3	16,0	17,3	17,6	26,8	23,8	17,4

*Not : datele dup vârsta capului gospod riei nu sunt publicate de BNS

Surs : www.statistica.md

Pe fundalul cre terii cu 1,5 ori pe parcursul anilor 2010-2015 a veniturilor disponibile ale popula iei este evident faptul modific rii structurii a acestora, inclusiv majorarea ponderii presta iilor sociale i a altor surse de venituri, în special transferurilor din afara rii. În acela i timp, pe fundalul cre terii veniturilor, starea material a gospod riilor casnice r mâne complicat . Gospod riile când vârsta capului gospod riei este de pân la 30 de ani i de 30-39 de ani sau este vorba despre familiile tinere, conform datelor disponibile pentru anul 2014, în calitate de principalele surse de venit sunt salariul i transferurile din afar rii (respectiv, aceste surse constituiau în 2014 de 75% i 74,6% din veniturile totale).

Concomitent, a fost în schimbare i structura cheltuielilor (Tabelul 2). Analizând raportul popula iei fa de pia a muncii în sensul prezentei lucr ri, men ion m referitor la diminuarea, cu 0,6 p.p. pe parcursul anilor 2010-2015 a ponderii cheltuielilor destinate pentru înv ț mânt. În gospod riile tinere, dup vârsta capului gospod riei de pân 30 de ani, ponderea cheltuielilor pentru înv ț mânt în anul 2014, de asemenea, constituiau numai 0,9%, iar costurile principale au fost, respectiv, direc ionate c tre produsele alimentare (36,7%), între inerea locuin ei (20,2%), îmbr c minte i înc l minte (11,9%), ultimele dou pozi ii dep e te ponderea acestor cheltuieli în medie pe ar .

Cercet rile arat c salariul, ca un element important definitoriu a pie ei for ei de munc sau activit ii economice ale popula iei apt de munc , în prezent este în imposibilitatea de a realiza pe deplin func iile economice i sociale inerente, inclusiv func iile de reproducere i de stimulare, precum i nu reflect costul real al for ei de munc . În contextul salariz rii decente a salariilor este necesar de men ionat faptul c în Republica Moldova m rimea minim a salariului este cea mai joas dintre rile UE. Astfel, începând cu 1 octombrie 2014 a fost stabilit salariul minim pe ar în cuantum de 1000 lei lunar, fiind echivalentul de 48,42 euro¹ pentru un program complet de lucru de 169 de ore (în medie pe lun), reprezentând 5,92 lei pe or sau echivalent de 0,28 euro (în anul 2008 acest indicator a constituit 400 lei – echivalentul la 24,6 euro, iar în anul 2009 – 600 lei sau echivalentul de 40,7 de euro). Anume salariul minim reprezint o baz pentru salarizarea celor care activeaz în sectorul bugetar.

Totodat , în sectorul real (la întreprinderi, organiza ii, institu ii cu autonomie financiar , indiferent de tipul de proprietate i forma de organizare juridic), începând cu 1 mai 2015, cuantumul minim garantat al salariului a fost stabilit în m rime de 11,25 lei pe or , sau 1900 lei pe lun , calculat pentru un program complet de lucru în medie de 169 de ore pe lun ².

¹ Hot rîrea Guvernului Republicii Moldova nr.550 din 9 iulie 2014 „Privind stabilirea cuantumului salariului minim pe ar ”, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.185-199, art.596.

² Hot rîrea Guvernului Republicii Moldova nr.219 din 29 aprilie 2015 „Cu privire la modificarea punctului 1 din Hot rîrea Guvernului nr.165 din 9 martie 2010”, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr.105-109, art.230.

Tabelul 2

Dinamica principalelor caracteristici de cheltuieli de consum ale populației

	2010	2011	2012	2013	2014	Inclusiv după vârstă a capului gospodăriei		2015
						până la 30 ani	30-39 ani	
Cheltuieli de consum (medii lunare pe o persoană, lei), inclusiv în %	1371,7	1534,1	1598,6	1775,8	1816,7	2315,4	1761,6	2048,5
Produse alimentare	40,8	42,5	43,2	42,9	43,8	36,7	42,1	42,1
Băuturi alcoolice, tutun	1,8	1,8	1,7	1,5	1,3	1,4	1,5	1,4
Îmbrăcăminte, încălțăminte	10,8	10,4	10,6	10,3	10,6	11,9	12,5	11,2
Întreținerea locuinței	17,8	18,1	18,6	19,2	18,9	20,2	18,1	17,9
Dotarea locuinței	3,9	3,7	3,5	3,6	3,5	3,2	3,4	3,9
Îngrijirea medicală și sănătate	6,4	5,4	5,6	5,7	5,6	4,6	3,6	6,5
Transport	5,0	5,2	4,2	4,7	4,3	4,4	5,4	4,5
Comunicații	4,6	4,4	4,4	4,2	4,3	5,0	4,9	4,3
Agrement	1,7	1,7	1,5	1,5	1,3	1,9	1,5	1,4
Învățământ	1,3	1,1	1,0	0,9	0,7	0,9	0,5	0,7
Hoteluri, restaurante, cafenele etc.	2,2	1,9	1,7	1,5	1,4	3,9	2,0	1,7
Diverse	3,8	4,0	4,0	4,0	4,0	6,0	4,7	4,4

Sursă : www.statistica.md

În condițiile devalorizării monedei naționale, conform calculelor autorilor, echivalentul acestor mrimi a constituit la 01.06.2015 – 95,92 euro pe lună sau 0,57 euro pe oră (având cursul Bncii Naționale a Moldovei (BNM) la 01.06.2015 – 19,8082 lei pe euro), la 01.08.2015 – 91,17 euro pe lună și 0,54 euro pe oră (cursul BNM la 01.08.2015 – 20,8394 lei pe euro și la 01.05.2016 – 22,4418 lei pe euro), sau cuantumul real minim garantat al salariului numai pentru 2 luni 2015 s-a micșorat cu 5%, conform situației la 01.05.2016 a constituit numai 84,66 lei sau a scăzut cu 11,7% față de 01.06.2015 (95,92 euro). Evoluția salariului nominal și real se reflectă în Tabelul 3.

Tabelul 3

Evoluția salariului nominal mediu lunar în Republica Moldova

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Salariul nominal mediu lunar al unui salariat din economia națională, lei	2971,7	3193,9	3477,7	3765,1	4172,0	4610,9
Salariul nominal mediu lunar al unui salariat din economia națională, dolari SUA	240,3	259,1	287,2	299,0	297,2	245,0
Creșterea salariului nominal mediu lunar al unui salariat din economia națională în % comparativ cu anul precedent	108,2	111,6	108,9	108,3	110,8	110,5
Creșterea salariului real al unui salariat din economia națională, în %, anul precedent 100%	101	103,7	104,1	103,5	105,4	100,7
Salariul mediu nominal în sectorul bugetar, lei	2552,5	2860,2	3210,2	3317,2	3673,9	4125,3
Creșterea salariului nominal mediu lunar al unui salariat din sectorul bugetar, în % comparativ cu anul precedent	106,2	112,2	112,2	103,3	110,8	112,3
Raportul dintre salariul mediu în sectorul bugetar și salariul mediu în sectorul real, %	79,5	85,5	89,2	84,0	83,9	85,7
Indicele prețurilor de consum, %	107,4	107,6	104,6	104,6	105,1	109,7
Indicele prețurilor de consum la produsele alimentare, %	105,7	108,4	103,8	106,6	106,5	109,8

Sursa: conform datelor BNS, www.statistica.md

Conform legislației în vigoare, cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real se reexaminează anual de către Guvern, în funcție de creșterea anuală a indicelui prețurilor de consum (9,7% față de anul

precedent) i ratei de cre tere a productivit ii muncii la nivel na ional (1,0% fa de anul precedent). Începând cu 1 mai 2016, acest cuantum va fi stabilit în m rime de 12,43 lei pe or sau 2100 lei pe lun (93,58 euro reie ind din cursul BNM la 01.05.2016 – 22,4418 lei pe euro) pentru un program complet de lucru în medie de 169 de ore pe lun , fiind în cre tere cu 10,5%, comparativ cu cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real în vigoare i cu 2,1 ori mai mare fa de cel în sectorul bugetar.

Având salariile mici în sfera bugetar (salariul mediu nominal în sectorul bugetar a variat de la 197,2 euro în 2014 pân la 197,4 euro în anul 2015, fiind pân la 15% mai mici decât salariul în sectorul real în perioada 2010-2015), tineri speciali ti cu studii superioare i medii speciale din rândul cadrelor didactice, s n tate, cultur i sport migreaz în str in tate, în Polonia, Austria, Ungaria, Bulgaria, Grecia, unde salariile profesorilor sunt de 500 și 700 de euro, în funcție de categoria și vechimea de munc . Conform cercet rilor statistice pentru luna septembrie 2014, salariul mediu lunar la 38,7% din salaria ii ocupa i în înv mânt a constituit pân la 2000 lei, în s n tate i asisten social – 24,1%¹). Astfel, potrivit sondajului efectuat dup rezultatele Târgului Locurilor de munc , organizat de ANOFM la 3-7 februarie 2016, referitor la ocuparea tinerilor i a câ tigurilor salariale potrivite, s-a stabilit c majoritatea dintre ei pretind la un salariu de 300-400 euro, dar în cazul celor cu experiența de lucru peste hotare, la salariul de 500-600 de euro. În caz contrar, tinerii prefer plecarea peste hotare în c utarea unui loc de munc bine pl tit.

Posibilit ile de motivare a muncii având în vedere majorarea salariilor au fost analizate de c tre cercet torii tiin ifici. Salariile mici ale tinerilor speciali ti, în special, absolven ilor din instituțiile de înv ț mânt, sunt specifice pentru domeniul cercet rii². Remunerarea muncii cercet torilor reiese din salariul tarifar al categoriei 16, ceea ce constituie 1950 lei i, potrivit modului existent, în prezent, salariul lunar include diferite adaosuri:

- vechimea de munc de la 2 pân la 5 ani – 15%, de la 10 pân la 15 ani – 30% i de la 25 ani i peste – 50% din salariul de func ie;
- gradul tiin ific (pentru cei care nu au grade tiin ifice, se stabilesc suplimente lunare în m rime de 50 lei);
- pentru intensitatea i calitatea muncii (50% din suma mijloacelor pentru plata salariilor de func ie, conform schemei de încadrare aprobate i sporului pentru vechime în munc);
- m rimea maxim lunar a premiilor pân la 100% din salariul de func ie, ținându-se cont de sporurile i suplimentele stabilite în conformitate cu legisla ia;
- ajutorul material în m rimea unui salariul de func ie, ținându-se cont de sporurile i suplimentele stabilite în conformitate cu legisla ia;
- a a numitul „salariul 13” etc.

Prin urmare, un absolvent, angajat încep tor, beneficiaz de salariul brut mediu lunar de la 3414 lei pân la 4000 lei. Conform modului existent, partea stabil a salariului constituie numai 42,9%, iar suplimentele i adaosurile, ce sunt instabile, flotante i depind de starea financiar a rii, practic, constituie 57,1% din m rimea salariului. Totodat , experien a rilor europene în domeniul salariz rii arat c partea stabil a salariului trebuie s fie la nivel de 70%, iar suplimentele i adaosurile vor constitui pân la 30%.

În acest context, studiind experien a relevant în domeniul a rilor UE, Ucrainei, Belarus, etc. se propune de perfec ionat sistemul existent de salarizare prin reactualizarea sistemului de salarizare în sfera bugetar ³, inclusiv aplicarea noilor grile de salarizare, implementate pe etape. Determinarea cuantumului nou de salarizare trebuie s se bazeze pe urm toarele principii:

- salariul de baz se va stabili pe func ii, clase potrivit studiilor, grade/trepte i grada ii i va atinge nivelul recomandat de 70% din cuantumul remuner rii muncii;
- suma sporurilor, compensa iilor, primelor i indemniza iilor individuale nu va dep i 30% din salariul de baz ;
- nici un câ tig salarial pentru o funcție inferioar nu va dep i câ tigul salarial al func iei superioare;
- pot fi acordate premii lunare în limita individual a dou salarii de baz lunare pe an.

¹Repartizarea salariilor conform m rimii cî tigului salarial în septembrie 2014, www.statistica.md

²Hot rirea Guvernului Republicii Moldova nr.47 din 12 ianuarie 2007 „Cu privire la salarizarea angaja ilor organiza iilor de drept public din sfera tiin ei i inov rii finan ate de la buget”, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.10-13, art.62 cu complet rile i modific rile ulterioare.

³Legea nr.355-XVI din 23 decembrie 2005 „Cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar”, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.35-38, art.148 cu modific rile i complet rile ulterioare.

În scopul îmbunătățirii nivelului de salarizare a lucrătorilor, inclusiv al tinerilor specialiști, se consideră necesară aplicarea unor soluții menite să asigure creșterea salariului tarifar pentru prima categorie de salarizare a angajaților, organizațiilor finanțate de la bugetul de stat prin majorarea treptată până la nivelul salariului tarifar pentru prima categorie de salarizare în sectorul real.

De asemenea, ținând cont de experiența în domeniu, se propune promovarea unor decizii suplimentare menite să contribuie la îmbunătățirea nivelului de remunerare a muncii pentru tinerii specialiști cu studii superioare și medii speciale din rândul cadrelor didactice, științifice, culturale și sport, prin aplicarea unor sporuri și adaosuri la salariul de bază :

- pe parcursul primilor 2-5 ani de activitate după absolvire și angajarea conform specialității a *adausului lunar în cuantumul unui salariu tarifar pentru prima categorie de salarizare* angajaților organizațiilor finanțate din bugetul de stat;

- majorarea salariului tarifar pentru categoria de salarizare respectiv în primii 5 ani de activitate după absolvire și angajarea conform specialității obișnuite: de la 10% în mediul urban până la 50% în mediul rural (pentru profesori, medici, cultură, sport etc.);

- stabilirea adaosului în mărimea de 10% din salariului tarifar pentru categoria de salarizare respectiv pentru absolvenții care au obținut masterat;

- stabilirea pentru doctoranzii care învață până la susținerea tezei de doctor (dar nu mai mult de 3 ani după absolvirea doctoratului) a adaosului în mărimea de 15% din salariul tarifar pentru categoria de salarizare respectiv ;

- acordarea tinerilor specialiști sporul pentru vechimea de muncă de la prima zi de activitate în mărime de 15% din salariul de funcție.

În rezultatul celor propuse, adaosurile și sporurile la salariu vor constitui unele stimulente și motive atât pentru dezvoltarea și motivarea carierei, cât și pentru îmbunătățirea stării materiale în primii 5 ani de activitate practică. Modificările propuse mai sus, după opinia autorilor pot fi promovate prin aprobarea unor decizii guvernamentale suplimentare sau prin rectificarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr.47 din 12 ianuarie 2007 „Cu privire la salarizarea angajaților organizațiilor de drept public din sfera științei și inovării finanțate de la bugetul de stat”, cu modificările și completările ulterioare. Calculele efectuate conform propunerilor sus-menționate arată că salariul mediu pentru un tânăr specialist se va majora față de cel existent de la 1,8 ori până la 2,5 ori.

Astfel, una din problemele de bază a politicilor de protecție socială adecvate necesităților tineretului este protecția asupra *vulnerabilității tinerilor*, ce se manifestă prin următoarele: tinerii, în special cei care renunță mai devreme de la studii și cei defavorizați, continuă să se confrunte cu multe provocări la diferite etape de tranziție; educația, instruirea și cerințele pieței muncii prezintă o discrepanță între calificările obișnuite prin sistemele de educație și instruire și cerințele pieței muncii, ca rezultat, tinerii sunt nevoiți să se angajeze în condiții nefavorabile; din motive personale, sociale sau economice, tinerii se află în condiții dezavantajate pe piața muncii etc.

Pe parcursul ultimilor ani a sporit atenția asupra elaborării politicilor naționale de tineret, care percep tinerii ca o resursă importantă de dezvoltare social-economică a țării, inclusiv îmbunătățirea situației tinerilor și următoarea stabilirea diferitor mecanisme pentru a încuraja tineretul să se implice activ în viața economică și socială. **Pentru susținerea** tinerilor specialiști după absolvirea instituțiilor de învățământ și antrenarea în activitatea socio-economică în scopul consolidării capacităților și dezvoltării abilităților acestora, conform legislației în vigoare, sunt promovate anumite facilități, inclusiv:

- asigurarea cu locuință gratuită a tinerilor specialiști cu studii superioare și postuniversitare de rezidențiat, repartizați și angajați în câmpul muncii în instituțiile publice (bugetare) din sate (comune)¹. Astfel, cu locuință gratuită sunt asigurați absolvenții instituțiilor de învățământ ce activează în localitățile rurale, care după 5 ani de activitate vor trece gratuit în proprietatea tânărului specialist (beneficiari de locuință gratuită cadrele didactice, medicii și farmaciștii, asistenții sociali, specialiștii în domeniul culturii);

- indemnizație unică în mărime de 30 mii lei pentru specialiștii cu studii superioare și 24 mii lei pentru specialiștii cu studii medii de specialitate, care se achită câte 7,5 mii lei, respectiv câte 6 mii lei după

¹ HG nr.1259 din 12 noiembrie 2008 „Cu privire la asigurarea cu locuință gratuită a tinerilor specialiști cu studii superioare și postuniversitare de rezidențiat, repartizați și angajați în câmpul muncii la instituțiile publice (bugetare) din sate”, Monitorul Oficial al RM nr. 206-207, din 18.11.2008, art. 1271.

expirarea primei luni, i, ulterior, la finele fiec rui an de activitate¹;

- compensarea lunar a costului a 30 kW de energie electric , compensarea anual a energiei termice, a unui metru cub de lemne, a unei tone de c rbuni, în cazul înc lzirii cu gaze compensarea acesteia.

Transferurile cu destina ie special pentru sus inerea cadrelor didactice tinere se utilizeaz pentru personalul didactic angajat în institu iile de înv ț mânt publice din mediul rural i din centrele raionale, în primii trei ani de activitate. Facilit țile sus-men ionate sunt acordate în baz unui contract individual de munc , cu condi ia c ei vor activa 3 ani în institu iile publice în care au fost repartizați.

De asemenea, cadrul de drept prevede stimularea angajatorilor pentru încadrarea în munc a absolven ilor institu iilor de înv ț mânt superior finan a i de la bugetul de stat. Prevederile stipuleaz acordarea lunar a unei sume în m rime de un salariu minim pe ar , pentru o perioad de 12 luni calendaristice, pentru fiecare absolvent al institu iei de înv ț mânt superior încadrat în munc , cu condi ia men inerii raporturilor de munc cel pu in 3 ani. Totodat , având în vedere c acoperirea cheltuielilor necesare pentru implementarea prevederilor menționate sunt finanțate prin transferurile cu destinație special din bugetul de stat, exist un risc de insuficienț a resurselor financiare pentru acest scop, ceea ce pune în pericol realizarea acestuia.

Concluzii. Situa ia complicat în domeniul situa iei tineretului, problemele sociale cu care se confrunt tinerii speciali ti, în special, absolven ii, inclusiv i recuperarea poten ialului productiv al tinerilor subutilizat, sunt de semnifica ie economico-sociale i constituie o amenin are pentru poten ialul de cre tere i de dezvoltare economic durabil . În unele cazuri acestea duc la nedorința de c utare a unui loc de munc potrivit, inclusiv i apari ia leneviei în rândul tinerilor. Acești factori ar influența și sporirea costurilor economico-sociale, deoarece:

- tinerii nu contribuie la bun starea economic a rii, dar invers, pierderea de venituri în rândul tinerii genera ii duce la lips de economii, precum i contribuie la o pierdere în cererea de cheltuieli agregate;

- tinerii care nu sunt capabili de a ob ine venituri proprii trebuie s fie sus inu i financiar de c tre familie, fapt care reduce cheltuielile i investi iile la nivel de gospod rie.

Dat fiind faptul c o politic de tineret trebuie s fie bazat pe nevoile reale ale tineretului, în opinia autorilor este necesar de a schimba abordarea politic orientat pe problemele tineretului, spre o politica european care vede tinerii ca pe o resurs a dezvolt rii, prin promovarea unor „pachete”² de oportunit ț i de experien e pentru tineri. Totodat , de a orienta politicile strategice de protec ie socio-economice spre tinerii descuraja i i „lucr torii s raci” prin perfec ionarea sistemului de salarizare i implementarea m surilor de dezvoltare a infrastructurii i sectorului non-agricol în mediul rural, precum i aplicarea unor forme flexibile de antrenare a tinerilor în activitatea economic , inclusiv munca distan ional , munc de freelancer. Actualmente, în condi iile extinderii tehnologiilor informa ionale, politicile sociale trebuie s fie orientate spre pia a flexibil a for ei de munc , aplicarea formelor noi de activitate, inclusiv munca care nu este legat de locul fixat de munc la o anumit întreprindere a angajatorului, precum i activitatea de munc de freelancer. Prin noțiunea de freelancer se subîn elege activitatea liber , munc la domiciliu (sau în centre – kvoring) pentru speciali tii economi ti, juri ti, lucr torii în sfera turismului etc. Rela iile de munc în acest caz pot avea caracterul juridic unic. Astfel, asemenea tip de activitate poate fi utilizat destul de eficient în condi iile actuale de dezvoltare a Republicii Moldova.

Recomand ri. O politic de tineret trebuie s fie bazat pe cunoa tere, iar la baza acesteia s fie puse nevoile reale, care pot fi evaluate prin cercetare i combin cuno tin e tiin ifice i practice cu cuno tin e ob inute prin studii pilot. În opinia autorilor este necesar de a schimba abordarea politic orientat pe problemele tineretului spre o politica care vede pe tineri ca pe o resurs a dezvolt rii, prin promovarea unor „pachete” de oportunit ț i de experien e pentru tineri.

Totodat , se propune de a orienta politicile strategice de protec ie socio-economice spre tinerii descuraja i i „lucr torii s raci”, prin perfec ionarea sistemului de salarizare i implementarea m surilor de dezvoltare a infrastructurii i sectorului non-agricol în mediul rural, precum i aplicarea unor forme flexibile de antrenare a tinerilor în activitatea economic , inclusiv munc de freelancer.

¹ HG nr. 1345 din 30.11.2007 „Cu privire la acordarea facilit ilor tinerilor speciali ti cu studii medicale i farmaceutice”, Monitorul Oficial al RM nr. 188-191 din 07.12.2007, art.1386; HG nr.802 din 29 octombrie 2015 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calcul, repartizare, utilizare i eviden a transferurilor cu destina ie special pentru sus inerea cadrelor didactice tinere, precum i pentru modificarea, completarea i abrogarea unor hot riri ale Guvernului, Monitorul Oficial al RM nr. 302-305 din 06.11.2015 art. 894

² Walther, Andreas et al. (2002), pp. 28-29.<http://www.iris-egris.de/yoyo/pdf/YoyoWP1StateofArt.pdf>

Referințe bibliografice

1. Lege privind aprobarea Strategiei naționale pentru tineret pe anii 2009-2013: nr. 25-XVI din 03.02.2009. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2009, nr.68, art. 192.
2. Hotărârea Guvernului Cu privire la acordarea facilităților tinerilor specialiști cu studii medicale și farmaceutice: nr. 1345 din 30.11.2007. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2007, nr. 188-191, art. 1386.
3. Hotărârea Guvernului Cu privire la asigurarea cu locuință gratuită a tinerilor specialiști cu studii superioare și postuniversitare de rezidențiat, repartizați și angajați în câmpul muncii în instituțiile publice (bugetare) din sate (comune): nr. 1259 din 12.11.2008. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2008, nr. 206-207, art. 1271.
4. Legea cu privire la tineret: nr. 279-XIV din 11.02.99. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 1999, nr. 39-41, art. 169.
5. SAVELIEVA, G., TOMCEAC, A. Aspectul social al situației tinerilor pe piața forței de muncă în Republica Moldova. In: Analele Institutului de Economie, Finanțe și Statistică. 2011, pp. 171-176.
6. WALTHER, A. et al. Youth transitions, youth policy and participation: state of the art report. 2002, february [accesat 12 ianuarie 2016]. Disponibil: <http://www.iris-egris.de/yoyo/pdf/YoyoWP1StateofArt.pdf>
7. Biroul Național de Statistică [accesat 12 ianuarie 2016]. Disponibil: www.statistica.md
8. SAVELIEVA, G. Aspectul social al situației tinerilor pe piața forței de muncă în Republica Moldova. In: Analele Institutului de Economie, Finanțe și Statistică. 2011, pp. 171-176.

Recomandat spre publicare: 31.05.2016